

Samfunnsoppdrag som metode i Norge

Hvordan kan Norge jobbe med EU for å forebygge kreft, og gi tre millioner europeere som rammes av kreft et lengre og bedre liv? Samfunnsoppdrag (missions) som metode bidrar til at vi når viktige politiske ambisjoner gjennom bedre samhandling mellom fag, forvaltning og folk.

PUBLISERT 16. DES. 2022 OPPDATERT 13. MARS 2023

Foto: Toppledermøte i Forskningsrådet 20.12.22

Hvert år får 3,5 millioner europeere diagnosen kreft, ifølge EU-kommisjonen. Om utviklingen fortsetter, vil tallet være 4,3 millioner i 2035. Kreft er i dag den vanligste dødsårsaken i Norge og i flere europeiske land. Utfordringen på kreftområdet er med andre ord formidabel – og økende. Nettopp derfor har EU definert kreft som ett av fem store samfunnsutfordringer, som har fått sine tilsvarende målrettede samfunnsoppdrag, såkalte missions. Disse oppdragene skal føre til løsningsforslag på vår tids største utfordringer innen miljø, klima og kreft.

Samfunnsoppdrag for et lengre og bedre liv

EUs samfunnsoppdrag på kreft oppfordrer til konkrete løsningsforslag, basert på forskning. Det kan være alt fra å forebygge sykdom med skatte- og avgiftspolitik, til å påvirke befolkningens adferd slik at de tar sunnere valg i hverdagen, eller til forslag om hvordan samfunnet kan redusere kreftfremkallende stoffer i omgivelsene. Målet er uansett alltid å forebygge kreft, tidligst mulig oppdagelse av kreft, og gi alle dem som rammes av kreft et lengre og bedre liv. Det er kanskje innlysende, men for å få til dette, må innbyggere, pasienter, forskere, helsepersonell, næringsliv og myndigheter jobbe sammen for å bedre forstå og forebygge, og gi bedre behandling og økt livskvalitet for dem som rammes.

Samfunnsoppdraget er nært knyttet til EUs kreftplan, Europe's Beating Cancer Plan. Det betyr at oppdraget griper inn på alle politikkområder i EU. EU vil her investere om lag 40 milliarder kroner fram til 2025. Virkemidler rulles ut på løpende bånd, ikke bare i forskningsprogrammet Horisont Europa, men også i EUs helseprogram EU4Health, og i programmene Digital Europe og Erasmus+.

Missions inn i norsk tankegang

Målrettede samfunnsoppdrag knytter forskning og innovasjon tettere til politiske strategier, reguleringer og datatjenester. I regjeringens nye langtidsplan for forskning og høyere utdanning, innføres denne tankegangen også i Norge. Det kan bety mye for både norske og europeiske kreftpasienter.

Med den nye langtidsplanen signaliserer regjeringen at Norge går fullt inn i EUs fem samfunnsoppdrag. Samtidig utvider de med to nye nasjonale samfunnsoppdrag bare for Norge, knyttet til bærekraftig før og å inkludere flere barn og unge i utdanning, arbeid og samfunnsliv. Missions som metode har med dette ankommet de norske departementene, som et nytt verktøy for forvaltningen.

Vi er flere norske aktører som har gått sammen for å etablere et nasjonalt knutepunkt – en hub – for samfunnsoppdraget på kreft. Kreftforeningen, Forskningsrådet og Oslo Cancer Cluster tok de første skrittene for å samle dette landslaget for halvannet år siden. Helsedirektoratet, Innovasjon Norge, Sintef, Oslo universitetssykehus, Kreftregisteret, KS og de regionale helseforetakene har også sluttet seg til. Flere er på vei. Huben er organisert som et nettverk, uten formell beslutningsstruktur og budsjett, men med formål at ressurser finner hverandre. Det betyr tematiske møteplasser, nettsiden cancermission.no og jevnlig toppledermøter med alle interessenter.

Vi ønsker å dele våre erfaringer fra det siste årets arbeid med samfunnsoppdraget på kreft. Målet vårt er å mobilisere til samarbeid på tvers av fagområder og sektorer, og skape sammenheng med andre nasjonale og internasjonale satsinger. Like mye som å få noe igjen for det Norge legger inn av ressurser i EUs programmer, handler det om å få norske aktører til å se hverandre på tvers av siloer – og dermed se ulike behov hos alle som jobber med kreft, og sørge for at en samkjørt norsk innsats utgjør et solid bidrag til den europeiske fellesinnsatsen mot kreft. Kunnskap og nyvinninger skal utvikles, deles og, ikke minst, tas i bruk.

Hvordan bruke missions i Norge?

Det er imidlertid flere enn de mange aktørene innen forskning, utvikling, industri- og pasientforeninger som må se hverandre i dette arbeidet. Målrettede

samfunnsoppdrag må også være tydelig forankret på tvers i regjeringen. Da må ulike departementer samarbeide effektivt og mer på tvers enn i dag. Det samme må etatene og hele kjeden av aktører.

Vi er dessuten avhengig av langt flere fagfolk enn dem vi finner innen helse. Vi vil oppfordre jurister, samfunnsvitere, økonomer, byplanleggere og miljøforskere til å bidra med sin kunnskap og engasjement inn i vårt «helsefaglige» oppdrag. Slik står vi bedre rustet til å svare på utlysningene som kommer i EU på samfunnsoppdraget kreft. Norske aktører har allerede fått tilslag på flere søknader, men vi kan klare så mye mer med en større variasjon av fagfolk blant prosjektpartnerne.

Alle EUs samfunnsoppdrag krever forankring og bidrag fra lokalt og regionalt nivå. Også på kreftområdet sitter kommuner på mange nøkler til løsninger for å forebygge sykdom og gi bedre behandling, oppfølging og økt livskvalitet for pasienter og pårørende. Kommunene spiller derfor også en sentral rolle i samfunnsoppdraget på kreft. Vi trenger mer kunnskap om hva som virker hvor, og hvordan forskning kan omsettes i kunnskapsbasert praksis.

Skal vi lykkes med å gi tre millioner europeere som rammes av kreft et lengre og bedre liv må vi se mellom veggene av fag, forvaltning og folk. Tverrgående samarbeid krever velvilje fra alle. Så langt ser vi at vi fyller vårt felles samfunnsoppdrag på kreft mye bedre når vi går sammen.

Denne kronikken er undertegnet av:

Mari Sundli Tveit, direktør, Forskningsrådet

Hans Petter Eikesdal, direktør Kreftavdelingen, Haukeland universitetssjukehus

Bjørn Guldvog, direktør, Helsedirektoratet

Sissi Leyell Espetvedt, fagleder onkologi, Helsedirektoratet

Ingrid Stenstadvold Ross, generalsekretær, Kreftforeningen

Giske Ursin, direktør, Kreftregisteret

Kristin Weidemann Wieland, direktør for forskning, innovasjon og digitalisering, KS

Ketil Widerberg, daglig leder, Oslo Cancer Cluster

Kjetil Taskén, leder, Institutt for kreftforskning, Oslo universitetssykehus

Sigbjørn Smeland, leder, Kreftklinikken, Oslo universitetssykehus

Alexandra Bech Gjørvi, konserndirektør, Sintef

Meldinger ved utskriftstidspunkt 16. juni 2026, kl. 02.59 CEST

Det ble ikke vist noen globale meldinger eller andre viktige meldinger da dette dokumentet ble skrevet ut.